

Nr 130.

Av herr **Frändén m. fl.**, om förhöjt bidrag till driftkostnaderna vid centralsanatoriet Solliden.

I årets statsverksproposition föreslås att riksdagen måtte besluta om ändrade grunder för driftbidrag till anstalter för lungtuberkulos att tillämpas från och med 1 juli 1939.

Jämtlands läns landsting har under en följd av år på grund av det höga skattetrycket och med hänsyn till den stora tuberkulosdödligheten i länet kommit i åtnjutande av förhöjt statsbidrag till driftkostnaderna vid Centralsanatoriet Solliden med kronor 0: 50 per vård dag, dock med den inskränkningen, att det ordinarie jämte det extra statsbidraget ej finge överstiga hälften av sanatoriets verkliga driftkostnader.

Enligt de föreslagna nya grunderna skulle förhöjt bidrag icke längre utgå till sådana landsting, där tuberkulosdödligheten ej med minst 25 procent överstege medeltalet för riket. Då för femårsperioden 1931—1935 tuberkulosdödligheten i Jämtlands län uppgick till 1,27 promille och medeltalet för riket var 1,08, fyllde länet sålunda icke de uppställda fordringarna, varför landstingets förvaltningsutskotts hemställan om förhöjt statsbidrag avslagits.

Enligt Statistisk årsbok har tuberkulosdödligheten i Jämtlands län ända sedan femårsperioden 1916—1920 varit så hög, att länet till och med femårsperioden 1926—1930 intagit i stort sett tredje platsen i riket i fråga om dödligheten. Under 1920-talet byggdes tvenne bygdesanatorier, och 1930 var också länets centralsanatorium färdigt att tagas i bruk. Samtidigt intensifierades dispensärväsendet, allt med stora kostnader och uppoffringar från länsinnevärnarnas sida. Resultatet lät ej heller vänta på sig. Femårsperioden 1931—1935 visade en dödlighetssiffra, som med ej mindre än 0,6 promille understeg siffran från föregående femårsperiod. Åren 1935—1937 utvisa än bättre resultat.

Dödlighetskurvan företer dock fortfarande oroande växlingar, och enligt uttalande av läkaren vid länets centralsanatorium vågar man knappast räkna med någon stabilisering vid nuvarande låga siffra. För år 1937 är dödlighetssiffran för Jämtlands län 1,04 och för hela riket 0,86. Överdödligheten är sålunda något över 20 procent och understiger alltså med endast 5 procent den som villkor för extra statsbidrag fixerade siffran om 25 procent. Dödligheten är sålunda fortfarande så hög, att man verkligen kan fråga sig, om det kan anses skäligt att ej tillerkänna Jämtlands läns lands-

ting fortsatt förhöjt bidrag på grund av att den statistiska dödlighetssiffran ej uppgår till det föreslagna procenttalet.

Det kan för övrigt ifrågasättas, huruvida dödlighetssiffrorna böra ligga till grund för bestämmandet av gränsen för förhöjt statsbidrag. I sitt betänkande (sid. 403) har visserligen sjukvårdskommittén framhållit, att den enda kända mätaren på tuberkulosfrekvensen vore dödlighetssiffran, men vi hålla dock före, att en lika säker mätare härutinnan är antalet nyupp-täckta vårdbehövande tuberkulosfall.

Enligt en av länets dispensärstyrelse gjord sammanställning var antalet personer, hos vilka under nedanstående år påvisats tuberkulos, följande:

År 1937	443
År 1936	440
År 1935	478
År 1934	429
År 1933	410
År 1932	440
År 1931	465

Av denna uppställning framgår med all önskvärd tydlighet att trots den minskade dödligheten i tuberkulos någon minskning i påvisade tuberkulosfall i stort sett ej inträtt. Dödligheten synes sålunda ej stå i någon *direkt* relation till tuberkulosfrekvensen. Dispensärens arbete med uppspårande av fallen, möjligheten för den sjuke att därigenom på ett tidigt stadium komma under läkarbehandling och i övrigt förbättrade vårdmöjligheter ha givetvis bidragit till att allt flera sjuka numera kunna återvinna hälsan. Vi anse därför, att det nu föreslagna sättet för bestämmande av gränsen för erhållande av förhöjt statsbidrag ej bör vara utslagsgivande utan att, intill dess andra normer härför skapats, bidrag såsom tidigare bör utgå.

Jämtlands läns landsting har under årens lopp i förhållande till sin skattekraft debiterat ut mycket stora belopp till täckande av kostnaderna för bekämpandet av tuberkulosen och kommer ännu i många år att få känna verkningarna av uttaxeringar till ränta och amortering å upptagna lån för de uppförda sjukvårdsanstalterna. Av en här bilagd uppställning framgår, att intet landsting i hela landet under åren 1936—1938 i procent av övriga sjukvårdskostnader utdebiterat så stora belopp för tuberkulosvården som Jämtlands läns.

Det hittills utgående förhöjda statsbidraget har belöpt sig till i runt tal 33,000 kronor per år, vilket innebär, att därest detsamma ej längre skulle komma landstinget till godo, skattesatsen med nuvarande skatteunderlag måste höjas med 4½ öre per skattekrone. Om landstinget åren 1934—1938 icke erhållit det förhöjda bidraget, skulle med utgångspunkt från det genomsnittliga skatteunderlaget för sagda år skattesatsen ökats med 6¾ öre för varje år.

Landstingens för åren 1936, 1937 och 1938 beräknade nettoutgifter för tuberkulosvården i förhållande till samtliga utgifter för hälso- och sjukvården.

(Uppgifterna rörande utgiftsbeloppen hämtade ur årsbok för Sveriges landsting.)

Landsting	1936			1937			1938			Genomsnitts- procent för åren 1936- 1938
	Summa för hälso- och sjuk- vård kronor	Därav för tuberkulos- vården ¹⁾		Summa för hälso- och sjuk- vård kronor	Därav för tuberkulos- vården ¹⁾		Summa för hälso- och sjuk- vård kronor	Därav för tuberkulos- vården ¹⁾		
		i kronor	i %		i kronor	i %		i kronor	i %	
Stockholms läns	3,488,882	270,108	7,7	3,734,090	317,051	8,5	3,969,553	303,700	7,7	7,9
Uppsala »	1,128,523	160,746	14,2	1,256,859	201,335	16,0	1,496,364	300,061	20,1	16,7
Södermanlands »	2,544,751	285,065	11,2	1,807,670	119,463	6,6	2,112,063	143,020	6,8	8,2
Östergötlands »	1,429,299	111,900	7,8	1,976,323	107,623	5,5	2,943,948	184,007	6,3	6,5
Jönköpings »	1,503,685	155,323	10,3	1,752,642	224,445	12,8	2,026,122	250,528	12,4	11,8
Kronobergs »	718,181	226,250	31,5	823,339	143,559	17,4	984,966	136,355	13,8	20,9
Kalmar läns norra	1,939,036	36,183	2,9	567,700	125,746	22,9	1,140,488	135,407	11,9	12,5
» » södra	799,520	80,598	10,1	871,758	82,747	9,5	1,027,723	104,114	10,1	9,9
Gotlands läns	351,340	35,287	10,0	391,341	65,318	16,7	527,101	108,364	20,6	15,8
Blekinge »	800,728	111,984	14,0	987,280	134,690	13,6	1,207,298	156,675	13,0	13,5
Kristianstads »	1,220,058	141,923	11,6	1,580,526	193,878	12,3	1,759,985	183,812	10,4	11,4
Malmöhus »	3,063,832	274,533	9,0	3,427,529	286,055	8,4	6,751,985	936,255	13,9	10,4
Hallands »	866,853	178,331	20,5	931,275	170,070	12,5	1,215,972	171,386	14,1	15,7
Göteb. o. Bohus »	1,341,851	204,199	15,2	1,629,323	251,401	15,4	1,717,140	232,230	13,5	14,7
Älvsborgs »	2,380,718	724,092	30,4	5,131,338	636,499	12,4	2,900,608	595,767	20,5	21,1
Skaraborgs »	1,295,584	123,337	9,5	1,747,130	146,052	8,4	2,424,889	164,910	6,8	8,2
Värmlands »	1,851,958	382,537	20,6	3,212,447	349,247	10,9	2,617,265	447,263	17,0	16,2
Örebro »	1,434,986	284,979	19,9	2,054,542	322,298	16,5	2,548,085	477,765	18,8	18,4
Västmanlands »	1,290,250	336,502	26,1	1,725,451	419,484	24,3	1,719,180	281,084	16,3	22,2
Kopparbergs »	2,181,430	292,256	13,4	2,687,262	422,632	15,7	4,040,587	537,545	13,3	14,1
Gävleborgs »	1,646,043	165,495	10,1	1,751,876	245,000	14,0	3,092,798	226,116	7,3	10,4
Västernorrlands »	2,436,053	389,580	16,0	5,701,862	458,358	8,0	11,314,090	1,914,271	16,9	13,6
Jämtlands »	670,181	159,137	23,7	752,934	169,189	22,5	972,547	203,392	20,9	22,4
Västerbottens »	1,666,728	157,270	9,4	1,451,632	20,470	1,4	2,048,399	154,490	7,5	6,1
Norrbottnens »	2,241,312	261,783	11,7	2,392,742	297,556	12,4	3,147,283	328,181	10,4	11,5
Summa	40,291,782	5,549,398	13,8	50,346,871	5,910,166	11,7	65,706,439	8,676,698	13,2	12,0

¹⁾ Häri ingå även anslag till dispensärväsendet och skrofulusvården.

Då landstinget tillhör de allra mest skattetyngda länen i riket — utdebitering för innevarande år kronor 3: 30 per skattekrona — blir även en mindre höjning ytterst betungande för skattedragarna, och det synes oss därför, att den omständigheten, att Jämtlands län för närvarande i fråga om tuberkulosdödlighet ligger oväsentligt under den föreslagna gränsen, icke borde utgöra hinder för fortsatt beviljande av förhöjt bidrag.

Som ytterligare skäl härför vilja vi framhålla den omständigheten, att såväl sjukvårdskommittén i sitt betänkande av år 1934 som departementschefen i årets statsverksproposition och även 1938 års riksdag uttalat sig för förhöjt statsbidrag till tuberkulosvårdsanstalterna. För Jämtlands län kommer nu i stället en minskning av bidragen att äga rum, därest förslaget till de nya grunderna skulle av riksdagen antagas. Det är att förutse att kostnaderna för driften av hithörande anstalter på grund av arbetstidsreglering och fördyrade kosthåll komma att öka, omständigheter vilka hellre motivera en höjning än en sänkning av statens bidrag.

Som framgår av det föregående hade Jämtlands län så sent som för cirka 10 år sedan en sådan tuberkulosdödlighet, att länet låg på ungefär tredje plats i riket. Genom stora ekonomiska uppoffringar och en stark intensifiering av hela tuberkulosvårdarbetet har det lyckats landstinget att så nedbringa tuberkulosdödligheten, att den under de sista åren nedgått under den gräns, som sjukvårdskommittén uppdragit för beviljandet av förhöjt statsbidrag. Ett fortsatt arbete i kampen mot tuberkulosen är givetvis nödvändigt. På grund av det höga skattetrycket är emellertid landstinget i väsentlig grad beroende av högsta möjliga statsbidrag för verksamheten. Det synes oss därför oriktigt, att staten nu undandraget länet det stöd, det alljämt behöver.

Därest de föreslagna ändrade grunderna komma att av riksdagen stadfästas, skulle det egendomliga förhållandet inträda, att åtminstone ett landsting med betydligt lägre skattebördan än Jämtlands kommer i åtnjutande av högre statsbidrag än sistnämnda landsting, vilket dock under många år offrat stora summor för ifrågavarande vård och där skattetrycket är betydligt högre.

Under återopande av vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte för budgetåret 1939/1940 bevilja Jämtlands läns landsting förhöjt bidrag till driftkostnaderna vid Centralsanatoriet Solliden med minst lika stort belopp, som under de senaste åren utgått till ifrågavarande anstalt, och efter grunder, som riksdagen kan komma att bestämma.

Stockholm den 23 januari 1939.

A. O. Frändén.

Nils Andersson.

Sam Larsson.